

La caricatura d'un món sinistre

El primer gravat de l'exposició «Alfred Kubin: 100 opere dall'Albertina di Vienna», present actualment a Venècia (Museu Ca' Pesaro), representa un pont en una banda del qual uns éssers amb prou feines traçats es dirigeixen cap a l'altra banda, que Kubin no ens pinta. El títol de l'obra ens ajuda a donar-li el valor metafòric que ja ens suggerien les línies del dibuix: *Pont cap al més enllà*. El pont, per tant, a l'igual de la porta i del tren que condueixen a Perla (la Ciutat del Somni de la novel·la *Die andere Seite*, que Kubin va escriure l'any 1908, en tornar de Venècia), introdueix al món desconegut, a l'altra banda —versió moderna de l'al·legoria clàssica del viatge a la ultratomba (Virgili, Dante, etc.)—, hi lliga aquest món a l'altre món, la raó al somni, la vida a la mort, mostrant-nos la interdependència entre tots dos pols; una vida que sempre porta l'estigma de la mort i una mort que es troba en un estat gasós, efervescent, a punt de generar nova vida, d'aquí ve la presència de tantes serps en els seus gravats. L'equilibri entre aquests dos pols, però, és lluny de ser perfecte, ja que ara descobrim la boira i tots els ingredients del món sublunar i els infinits plecs d'ombra que niaven en aquella llum del sol aparentment diàfana; camps immensos d'angoixa i estols d'animals terrorífics i salvatges i d'éssers depressius i corsecats omplen i envaeixen el món de l'aparent normalitat fins a devorar-lo. Fins i tot l'amor té «el seu centre de gravetat *inter feces et urina*», com escriu el narrador de *l'Altra part*, seguint l'ensenyament de Baudelaire i subratllant com, en tota la seva obra, el caràcter híbrid del món, on el creador mateix és un híbrid, un aiguabarreig de podridura i fecundació. De manera que les coses es capgiren i la visió racional del món esdevé una excepció de la vida onírica i, en general, irracional. La vida *normal*, aleshores, comença a esquerdar-se i totes les figures de l'angoixa, la mort, l'animisme primitiu, la melangia i el terror envaeixen l'escena de les coses familiars (*heimlich*), transformant-les en sinistres, terrífics o, si més no, inquietants (*unheimlich*).

Un contemporani de l'artista, austro-hongarès i indagador com ell de les parts amagades de l'iceberg de la

L'exposició sobre l'artista Alfred Kubin que té lloc actualment a Venècia ens ofereix una panoràmica general de la seva obra i ens acosta un poc més aquest bohemí que imposà en l'art la lletjor de les profunditats del seu món interior.

Rosend Arqués

periència de la transformació de les coses familiars en objectes desconeguts és cabdal per a l'art d'aquest període, com podem copsar en les *Elegies de Duino*, en els contes de Poe, etc.

La mort de la mare quan ell tenia deu anys, una infantesa infeliç, intents de suïcidi, crisis depressives, impotència i la mort del pare i les seves lectures de Schopenhauer —l'inspirador de tot el pessimisme d'aquest tombant de segle— són elements personals que li atorguen el passaport per a entrar a Perla, la ciutat dels neurastènics, dels

Mostres dels gravats d'Alfred Kubin exposats a Venècia.

ment humana, Freud, en un article titulat precisament «Das Unheimlich» (1919), on estudia, entre altres obres, el conte d'E. T. A. Hoffmann, *Der Sandman* ('L'home de sorra'), conclou dient que el sinistre (*das Unheimliche*) es dona quan unes impressions exteriors reanimen complexos infantils reprimits o bé quan conviccions primitives superades semblen trobar una nova confirmació, definició que ens ajuda no tan sols a interpretar els gravats de Kubin, si més no des d'una perspectiva biogràfica i extratextual, que en part, però, té els seus reflexos estètics, sinó tota una època, perquè aquesta ex-

sensibles *en excés* i dels històrics. Resulta, però, que Perla, com també molts dels seus dibuixos (per exemple, les escenes d'exèrcits derrotats i soldats mig morts) tenen com a referent la decrepita Karània, l'imperi austro-hongarès, que constitueix, segurament, el lloc on més se sentí o s'explicità la putrefacció imminent i imparabile d'un món, o, tal vegada, del món i de la vida humana tal com havia estat fins aleshores.

La decadència de l'imperi, i, en el cas de Kubin, també uns fets personals, determinaren la sensació autèntica i obsessiva de la decadència i de la mort

col·lectiva, de la desfeta d'una societat sense alè ni ossos: el llindar de l'Apocalipsi. L'art i l'animisme eren alguns dels terrenys on es refugià la necessitat de certes que sentiren els artistes de l'època. D'aquí ve la barreja d'espiritisme i ciència, dins un impuls vital que no és gens alegre, sinó més aviat morbós i corrupte. D'aquesta atmosfera de descomposició, en sortiren les obres de J. Ensor, O. Redon, Böcklin (*L'illa dels morts*), Munch (*Vida i mort, metabolisme i El crit*), Klimt, Schiele, Rops, etc., i, en el terreny literari, *Degeneració*, de Max Nordeau, *La metamorfosi* i *El Castell*, de Kafka, les poesies de Trakl, de qui Kubin va il·lustrar uns poemes en prosa (*Offenbarung und Untergang*) o la pel·lí-

llir del tot els trets nous de la inquietud (*das Unheimliche*) i el malestar moderns i, en canvi, té segurament més relació amb els terrors dels contes infantils i de les faules recollits o reescrits pels romàntics. En aquest sentit, Kubin constitueix un contista que s'aprofita de la literatura i dels gravats fantàstics per narrar el món fantasmal i terrorífic que porta al seu interior i que, projectant-lo, esdevé al·legoria de la vida caduca i podrida.

Un dels elements nous que aporta aquesta exposició és el d'oferir una panoràmica general de l'obra de Kubin. Així, podem veure que a partir de l'any 1900, en què, després de la mort del pare, emprèn la redacció de *Die andere Seite*, comencen a desaparèixer els tons

SALVADOR RODÉS

cula *Nosferatu* de Murnau, per citar-ne les més crepusculars.

Tots aquests artistes aconseguen comunicar-nos el seu món interior, les seves angoixes, mitjançant una deformació de la realitat. La majoria d'ells, com es veu clarament en el gravat *El crit*, de Munch, parteixen de la caricatura que havia posat tant de moda el realisme, sobretot en el seu vessant polític, però en lloc de fer-ne una forma de comicitat, la transformen en una tècnica íntimament relacionada amb la seva manera de sentir i veure el món. D'aquí ve la violació de les regles de la bellesa i de la perspectiva, l'ús del clar-obscur i dels gravats sense color. En aquest sentit, Kubin constitueix sense cap mena de dubte la part més negra i radical del pessimisme de la cultura vienesa del tombant de segle. Radicalisme que, però, no arriba a reco-

més desesperats i, sense perdre mai de vista el pessimisme radical i tractant sempre els mateixos i obsessius temes (esquelets, boscos laberíntics, paisatges nocturns, animals fantàstics, éssers amenaçadors, exèrcits derrotats, àguiles imperials paoroses i fantasmals símbols de Kakània—) el dibuix es perfecciona i guanya en qualitat. De tota manera, com diu Alfred Mitsch, responsable de l'exposició, en el pròleg del catàleg (Mazzota editor), es fa encara difícil d'establir amb certesa l'evolució artística de Kubin, ja que de moment no existeix una catalogació i datació suficients de les seves obres, que normalment han estat exposades per temes o com a il·lustracions d'obres literàries, sense considerar l'activitat artística general de l'artista bohemí que va imposar al món de l'art la lletjor autèntica de les profunditats del seu món interior. □

Amarradors

a

PORT SAPLAYA

Port esportiu amb 310 amarradors de models diferents

- Model 1: 6,00 x 2,50 metres.
- Model 2: 7,25 x 2,50 metres.
- Model 3: 9,00 x 3,25 metres.
- Model 4: 12,00 x 4,00 metres.
- Club nàutic amb restaurant i escola de vela.
- Taller d'embarcacions amb rampa i grua.
- Magatzem de vela.
- Preus des de 450.000 pessetes.
- Mínima entrada.
- Facilitats de pagaments.

Facilitats de pagament. Informació i vendes

Port Saplanya: Autopista València-Barcelona, km. 45
Tel. 371 36 11. De 10 a 2 i de 4 a 8 de la vesprada
(dissabtes, diumenges i festius també)
FICSA: Pau, 11. Tels 332 34 02-3-4